

ورلڊ هيلٿ آرگنائيزيشن (ڊبليو ايڇ او) اڳڪٿي ڪئي آهي ته عالمي وبا ڪورونا وائرس جو خاتمو ويجهو اچي ويو آهي.

آمريڪي صدر جو بائيڊن جو چوڻ آهي ته دنيا اڳ ئي هن وبا مان نڪري چڪي آهي.

انهن دعوائن جي تصديق انهن ثبوتن سان به ٿئي ٿي جيڪي پاڪستان ۾ سامهون آيا آهن.

دوسال تڪ اس مهم ڪي ذريعي ڪورونا وائرس سے متعلق جعلی خبروں، غلط معلومات اور افواہوں کے خاتمی کی کوششیں کی گئیں۔

اسان پنهنجن مائٽن کي اهو ٻڌائڻ چاهيون ٿا ته اسان اوپن سوسائٽي فائونڊيشن (او ايس ايف) جي تعاون سان ڪورونا وائرس جي روڪٿام واري مهم (سي سي سي) ۾ تبديليون آڻي رهيا آهيون. ٻن سالن کان ان مهم ذريعي ڪورونا بابت جعلي خبرن، غلط ڄاڻ ۽ افواهن کي ختم ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي وئي. اڳتي وڌندي، هڪ صحتمند معلومات جي حصيداري واري ماحول کي فروغ ڏنو ويندو جنهن ۾ اسان پاڪستان ۾ وڏي پيماني تي جعلي خبرن ۽ غلط معلومات کي روڪڻ جي ڪوششن جي رهنمائي ۽ حمايت ڪنداسين. جيڪڏهن ان جي ڪا نئين لهر نه اڀري، اسان جي مهم جو بنيادي مرڪز ضروري ناهي ته ڪورونا وائرس هجي. اسان صحت جي واقعن سان جڙيل جعلي خبرن جي پکيڙ کي منهن ڏيڻ جو منصوبو ٺاهيون ٿا (مثال طور پوليو، جيڪو اڃا تائين پاڪستان ۾ هڪ وڏو چيلنج آهي ۽ ماڻهن جي ويڪسينيشن ڪرائڻ کان لاتعلق ٿيڻ جو بنيادي سبب جعلي خبرن جو ڦهلاءُ آهي)،

اس بليٽن ميڻ ڄاڻي

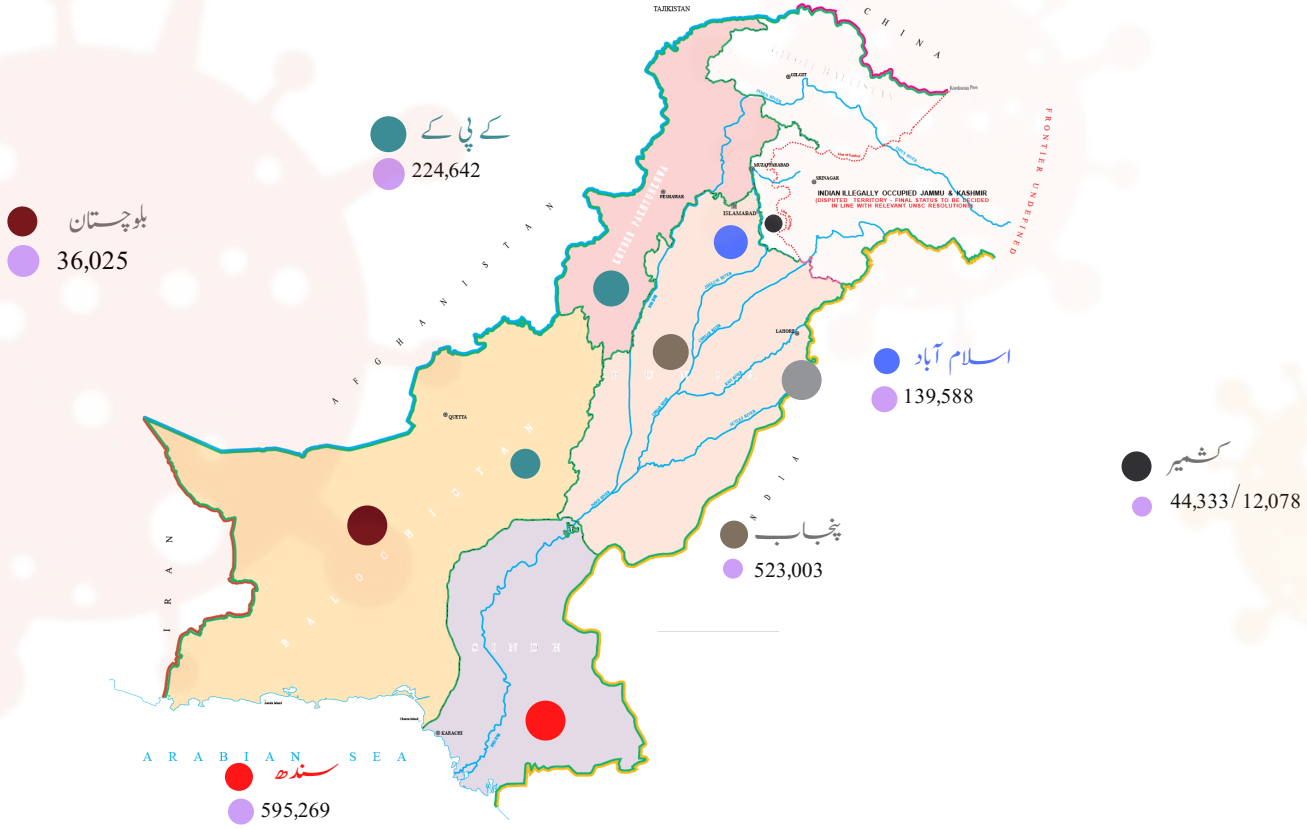
ڪورونا وائرس اور ويڪس
نيشن ڪي ڪيسز سے متعلق
اڊيٽس

ڪورونا وائرس سے متعلق
معلومات

افواہیں اور جھوٹی خبریں

غلط معلومات روکنے کے لیے
چند مفید باتیں

کووڈ 19 ڈیش بورڈ (پاکستان)

تصدیق ٹیل کیسن تصدیق ٹیل کیسن تصدیق ٹیل کیسن تصدیق ٹیل کیسن تصدیق ٹیل کیسن تصدیق ٹیل کیسن

ہینئر تائین

30,984,061

گذریل 24 کلاکن: 3478

تصدیق ٹیل کیسن

1,574,938

گذریل 24 کلاکن: 24

حالت چ مریضن

46

گذریل 24 کلاکن: 4

سبب فوتین

30,630

گذریل 24 کلاکن: 0

مکمل صحتیاب

1,543,564

گذریل 24 کلاکن: 31

ویکسین کے اعداد و شمار

دوز ملی آھی

139,599,938

گذریل 24 کلاکن: 12351

پهرین دوز

132,208,520

گذریل 24 کلاکن: 31709

بوسٹر دوز وصول

47,898,137

گذریل 24 کلاکن: 76041

دوز وندرن

301,236,601

گذریل 24 کلاکن: 120059

SOURCE: [Government of Pakistan](https://www.governmentofpakistan.gov.pk)

هجن ڪوڊ-19 جي پهرين علامت تي سگهي ٿي جيڪا 60 سيڪڙو ڪيسن ۾ ملي ٿي

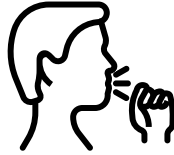
ڪوڊ-19 جهڙي عالمي وبا جنهن سڄي دنيا ۾ ماڻهن جي زندگين کي غير معمولي طور تي نقصان پهچايو آهي، طبي ماهر اڃا تائين هن وائرل انفڪشن جي مختلف علامتن کي معلوم ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيا آهن. تازو ئي اهڙا مريض سامهون آيا آهن جن ۾ ڪورونا وائرس جي متاثر ٿيڻ کان پوءِ نيون علامتون ظاهر ٿيون آهن. نيشنل انسٽيٽيوٽ آف هيلٿ جي تازي رپورٽ موجب سڄي ملڪ ۾ ڪورونا وائرس سان متاثر ٿيل تقريبن اڌ مريضن ۾ ڪرونا وائرس جون نيون علامتون سامهون آيون آهن، جن مان هڪ وات جي خشڪي پڻ آهي، جنهن کي زيروسٽوميا به چيو ويندو آهي ۽ اها علامت خاص طور تي ڪوڊ-19 جي شروعاتي مرحلن ۾ ظاهر ٿئي ٿي.

وائرس سان متاثر ٿيل مريضن کي بخار، گلي جي سور يا ٻين لاڳاپيل علامتن کان ڪجهه ڏينهن اڳ اهي علامتون محسوس ٿي سگهن ٿيون. نئين ڪرونا وائرس جي انفڪشن جي علامتن جو ظاهر ٿيڻ توهان کي خاص طور تي توهان جي صحت جو خيال رکڻ گهرجي، طبي ڊاڪٽر سان صلاح ڪريو ۽ پنهنجي آس پاس جي ماڻهن کي متاثر ٿيڻ کان بچائڻ لاءِ ضروري اپاءُ وٺو. تنهن هوندي به، وائرس ۾ تازي ميوٽيشنز جي ڪري، عام، غالب ۽ ابتدائي علامتون پڻ تبديل ٿينديون آهن،

ڪرونا وائرس سان متاثر ٿيل مريض خشڪ وات ۽ هيٺ ڏنل ٻين علامتن جو تجربو ڪري سگهن ٿا.

بخار

مسلسل ڪنگهه،

ڏانڦو يا بوءِ جي گهٽتائي

ٿڪاوٽ

سخت جسم ۾ درد

مٿي جو سور

وهندڙ يا بند نڪ

اسهال

بيماريءَ جو احساس ٿيڻ

بک نه لڳڻ

ساه ڪڍڻ ۾ ڏکيائي

گلي ۾ خارش

تعليم تي جعلي خبرن جا اثر

جديد ٽيڪنالاجي ۽ انٽرنيٽ تائين آسان رسائي سبب ٻارن ۽ نوجوانن ۾ سوشل ميڊيا جي استعمال ۾ اضافو ڏٺو ويو آهي، اهو ئي سبب آهي جو ملڪ جا نوجوان جعلي خبرن کان سڀ کان وڌيڪ متاثر ٿيا آهن. جعلي خبرن ٻارن کي سڀ کان وڌيڪ متاثر ڪنديون آهن ڇاڪاڻ ته اهي سوشل ميڊيا تي گردش ڪندڙ غلط معلومات تي جلدي يقين ڪري وٺندا آهن، جنهن جو ڪو به قابل اعتماد ذريعو ناهين هوندو، ۽ ان ڪري اهي ساڳيا غلط معلومات پنهنجي نوجوان پيڻرن، ڀائرن ۽ دوستن سان اسڪولن ۽ ڪاليجن ۾ شيئر ڪندا آهن.

غلط معلومات ٻارن ۽ نوجوانن تائين پهچڻ هڪ سنگين مسئلو ٿي سگهي ٿو ڇو ته اها ناڪاري معلومات نوجوانن جي سوچ جي عمل کي متاثر ڪري سگهي ٿي. عام طور تي نوجوانن ۽ شاگردن ۾ اها صلاحيت نه هوندي آهي ته اهي صحيح ۽ غلط معلومات کي مواد کي آن لائن چيڪ ڪري سگهن.

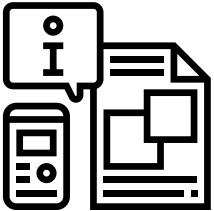
جعلي خبرن انٽرنيٽ تي تمام گهڻي انداز ۾ پکڙيل آهن ۽ ڪيترائي ماڻهو شايد غلط معلومات کي مڃيندا آهن ڇاڪاڻ ته جعلي معلومات اهڙي انداز ۾ پيش ڪئي ٿي وڃي جنهن مان لڳي ٿو ته اها معلومات اصل ۾ صحيح آهي. ان حوالي سان سماج جي ٻين طبقن جي پيٽ ۾ شاگرد ۽ نوجوان سوشل ميڊيا تي جعلي خبرن ۽ وائرل پوسٽن کان وڌيڪ متاثر ٿين ٿا ۽ ان ڪري سندن سکڻ جو عمل ۽ مثبت سوچڻ جي صلاحيت به متاثر ٿي رهي آهي. جعلي خبرن پڻ نوجوان ماڻهن جي رويي کي متاثر ڪري سگهن ٿيون.

جعلي خبرن ۽ غلط معلومات شاگردن کي مختلف وسيلن جي ڳولڻ جي حوصلا افزائي ڪن ٿا، ٻين شاگردن جي نظريات تي اثر انداز ڪن ٿا، مونجهارو پيدا ڪن ٿا، سچائي جهڙي افواهون پکيڙن وغيره شامل آهن. اهڙو عمل اسڪول جي ٻارن جي وچ ۾ ورهاڱي ۽ چڪتاڻ جو سبب بڻجي سگهي ٿو، جتي ٻار بيوقوف آهن ۽ يقين نه ٿا ڪن ته ڪنهن تي پروسو ڪجي.

جعلي خبرن جا ذريعا ڪهڙا آهن ۽ اها سڄي دنيا ۾ ڪيئن پکڙجي ٿي؟

سوشل ميڊيا، جهڙوڪ فيس بڪ، انسٽاگرام، سنڀيٽ چيٽ ۽ ٽويٽر وغيره، ڪنهن به معلومات کي پکيڙڻ جو تيز ترين وسيلو آهن. معلومات پکڙيل آهي ته جيئن ٻيا ان کي ڏسي سگهن، ڄاڻن ۽ ٻين سان شيئر ڪري سگهن. پر خاص طور تي جڏهن جعلي معلومات سوشل ميڊيا تي شيئر ڪئي ويندي آهي ته اها حقيقي خبرن جي پيٽ ۾ وڌيڪ تيزيءَ سان پکڙجي ويندي آهي ڇاڪاڻ ته اها حقيقي خبرن جي پيٽ ۾ وڌيڪ سنسني خيز انداز ۾ پيش ڪئي ويندي آهي ۽ اهڙي طرح ماڻهن جي توجه جو مرڪز بڻجي ويندي آهي.

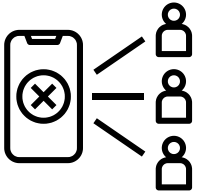
خاص ڪري نوجوانن کي ان ڪري وڌيڪ ڌيان ڇڪايو ويندو آهي ڇاڪاڻ ته اهي انهن ماڻهن بابت گهڻو ڪجهه نٿا ڄاڻن جيڪي ڪنهن گهريل مقصد لاءِ جعلي پوسٽون پوسٽ ڪندا آهن.

غلط معلومات هڪ اسڪول مان به پکڙجي سگهي ٿي جتي ڪو شاگرد غلط معلومات تي ٻڌل ڪهاڻي پوسٽ ڪري ۽ پوءِ ٻيا دوست ان ڪهاڻي کي مڃين. غلط معلومات تمام آسانيءَ سان پکڙجي سگهي ٿي ڇاڪاڻ ته ڪو به شاگرد غلط معلومات ٻين شاگردن سان شيئر ڪري سگهي ٿو ۽ هو ان کي ٻين شاگردن ۽ ڪلاس وارن سان به وڌيڪ شيئر ڪري سگهي ٿو ۽ هو ان کي اڳتي وڌي پنهنجي مائٽن ۽ دوستن سان به شيئر ڪري سگهن ٿا ۽ اهڙي طرح هڪ پوري لهر پيدا ٿي ويندي آهي جيڪا مسلسل پکڙجندي رهندي آهي. گوگل پڻ غلط معلومات جو ذريعو ٿي سگهي ٿو. اهي هڪ جعلي ويب سائيٽ ناهي سگهن ٿا جهڙوڪ هڪ اعليٰ رجحان يا مشهور ويب سائيٽ ۽ پوءِ ان تي جعلي مواد اڀرڻ ڪري ۽ ٻين سان شيئر ڪري سگهن ٿا.

اڄڪله ڪيترائي ماڻهو انٽرنيٽ تائين رسائي حاصل ڪري رهيا آهن ۽ اهي ماڻهو جن کي سوشل ميڊيا تائين رسائي يا دلچسپي نه آهي ۽ گهڻو ڪري گوگل کي خبرن ۽ ٻين معلومات لاءِ استعمال ڪندا آهن، انهن کي سمجهڻ جي ضرورت آهي ته گوگل تي به ڪيتريون ئي جعلي خبرون اچي سگهن ٿيون.

جعلي خبرن سان ڪيئن ڊيل ڪجي؟

صحيح يا غلط خبر کي ڄاڻڻ لاءِ شاگردن کي خبر جو ماخذ ڏسڻ گهرجي. منهنجي راءِ مطابق، ڪاليج وارا پنهنجي شاگردن کي جعلي خبرن جي باري ۾ سکيا ڏين ته صحيح يا غلط معلومات جي نشاندهي ڪندي جعلي خبرن کي روڪڻ ۾ مدد ڪري سگهن ٿا. جڏهن ته اسڪول وارن کي گهرجي ته پنهنجي شاگردن کي جعلي ڄاڻ بابت آگاهي ڏين ۽ نوجوانن کي ٻڌائين ته جعلي خبرون يا معلومات سندن ذهني ۽ تعليم لاءِ ڪيتري خطرناڪ ثابت ٿي سگهن ٿيون. شاگردن کي ڪو به فيصلو ڪرڻ کان اڳ خبرن جي ذريعن تي تمام گهڻو ڌيان ڏيڻ گهرجي ۽ ڪنهن به شيء کي پرکڻ لاءِ احتياط ڪريو.

اسڪول جعلي خبرن کي سڃاڻڻ ۾ مدد ڪري سگهن ٿا شاگردن کي ڪا به معلومات آن لائن ڏسڻ کان پوءِ احتياطي تدابيرون اختيار ڪرڻ لاءِ، هيٺيان ڪجهه قدم آهن

شاگردن کي پنهنجي تنقيدي سوچ کي وڌائڻ گهرجي ڇو ته ڪيترائي ماڻهو ذهني جذبن کي ڪنهن خاص مقصد لاءِ اڀاري رهيا هوندا آهن، جنهن جو مطلب اهو ٿي سگهي ٿو ته هو شاگردن جي توجه حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيا آهن ڇو ته نوجوان سوشل ميڊيا تي وڌيڪ سرگرم نظر اچن ٿا. ۽ ممڪن آهي ته اهي معلومات پنهنجن ٻين ماڻهن ۽ دوستن سان شيئر ڪري رهيا آهن

شاگردن کي ڪنهن به ڪهاڻي/معلومات جو ماخذ ضرور ڏسڻ گهرجي جڏهن ان کي پڙهي، خاص طور تي جڏهن هو پهريون ڀيرو ڪهاڻي ڏسي يا پڙهي رهيو آهي. انهن کي ليکڪ جي ماهريت ۽ ڪهاڻي جي پويان محرڪن بابت سوچڻ گهرجي. اهو پڻ ڏسو ته هي هڪ مشهور خبر آهي يا ڪنهن جو غير عوامي بلاگ. شاگردن کي ان ڳالهه جو به خيال رکڻ گهرجي ته اها معلومات ڪنهن به جعلي ويب سائيٽ ذريعي نه ڏني وڃي جيڪا هڪ مستند، حقيقي ۽ تصديق ٿيل معلومات واري ويب سائيٽ طور ظاهر ڪري يا انهن جي نالي يا انٽرنيٽ URL ۾ ٿوري تبديلي سان استعمال ڪئي پئي وڃي. مثال طور، هڪ ويب سائيٽ ٿي سگهي ٿي حقيقي معلومات سان: www.uknews.com ۽ هڪ جعلي ويب سائيٽ www.uknews.stay.com ٿي سگهي ٿو

- شاگردن کي خبرن جي درستگي کي ڄاڻڻ لاءِ ٻين مختلف ويب سائيٽن کي چڱي طرح ڄاڻڻ گهرجي. جيڪڏهن انهن کي اها خبر ٻين ويب سائيٽن تي گهمڻ سان مٿين چند خبرن ۾ ملي ته پوءِ ان تي يقين ڪرڻ گهرجي ته اها خبر سچي آهي، ۽ جيڪڏهن اها موجود نه آهي ته پوءِ انهن کي يقين ڪرڻ گهرجي ته اها خبر جعلي آهي. جڏهن ماڻهو حقيقي ۽ جعلي خبرن جي وچ ۾ فرق ڪرڻ ۽ جعلي خبرن جي تصديق ڪرڻ جو ڪم ڪن ٿا ته انهن کي حقيقت جي ڄاڻ ڪندڙ سڏيو ويندو آهي.

SOURCE: EDUBIRDIE

جعلي خبرن جي ڪيئن نشاندهي ڪجي

ذريعن کي ڄاڻڻ

ڪهاڻي سان لاڳاپيل ويب سائيٽ، ان جو مقصد ۽ هڪ حوالي سان مهيا ڪيل معلومات تي تحقيق ڪريو.

ڪهاڻي کان ٻاهر پڙهو

ڪهاڻين جون سرخيون استعمال ڪري سگهجن ٿيون.

پوءِ سڄي ڪهاڻي کي مڪمل طور تي ڄاڻڻ

ليکڪ بابت ڄاڻو: تحقيق ڪريو ته ڇا ليکڪ حقيقي ۽ قابل اعتماد آهي.

مختلف ذريعن

ڪهاڻي ۾ ڏنل لنڪ تي ڪلڪ ڪريو، چيڪ ڪريو ته ڏنل لنڪ واقعي اصل ڪهاڻي ٻڌائين ٿا.

تاريخ چيڪ ڪريو

پراڻيون ڪهاڻيون ٻيهر اپلوڊ ڪرڻ جو مطلب آهي ته انهن جو تعلق نون واقعن سان آهي.

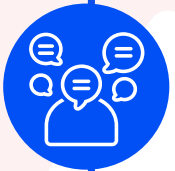
مزاح يا طنز لاءِ ڪهاڻي جي جانچ ڪريو

چيڪ ڪريو ته ڪهاڻي ۾ طنزيه مواد موجود ته نه آهي تصديق لاءِ ليکڪ ۽ ويب سائيٽ سان چيڪ ڪريو.

تعصب جي چڪاس

اهو پڻ غور ڪيو ته توهان ڇا پنهنجا عقيدا متاثر ٿي سگهن ٿا توهان جي ڪهاڻي جو جائزو وٺڻ جي صلاحيت لاڳاپيل

اهرن سان تصديق ڪرڻ

خلف ڪتابن جو مطالعو ڪريو ۽ حقيقت جي جانچ ڪندڙ سائيٽن سان تصديق ڪريو.

